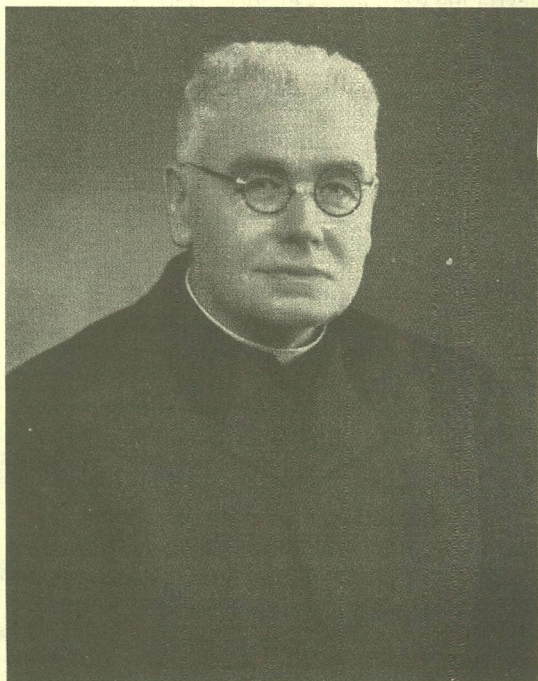

VELTMANS, Hendrik (Mopertingen 19 december 1866 – 's-Gravenvoeren 20 oktober 1954).

Volgde Grieks-Latijnse humaniora in Eeringen (1879-1883) en Sint-Truiden (1883-1885), promoveerde in 1888 tot doctor in de thomistische filosofie en werd in 1891 licentiaat in de theologie aan de pauselijke universiteit Gregoriana in Rome.

Ondanks zijn schitterende studies kreeg Veltmans slechts minder belangrijke kerkelijke benoemingen omdat hij bekendstond als **flamingant**. Als kapelaan in Diepenbeek (1891-1893) zag hij, bij zijn contact met naar Luik pendelende Vlaamse mijnwerkers, de noodzaak van Vlaamse en sociale her-

Pastoor Hendrik Veltmans combineerde zijn Vlaamsgezinde met sociale bewogenheid. Als voorzitter van de plaatselijke Davidsfondsafdeling richtte hij zijn aandacht vooral op de Voerstreek.

vormingen. Daarna was hij vooral op sociaal gebied actief als kapelaan in de Luikse parochie Saint-Christophe (tot 1898), waar hij priester Adolf Daens ontving, en als pastoor van Saint-Remy (bij Blégny).

Als pastoor van Sint-Martens-Voeren (1920-1948) leerde hij de Voerstreek grondig kennen en liefhebben. Opnieuw combineerde hij flamingantisme en sociale werking. Hij bracht nieuw leven in de (Nederlandstalige) afdeling van de Belgische Boerenbond en realiseerde onder andere de oprichting van een coöperatieve aankoopafdeling en een Spaar- en Leenkas, ook voor Sint-Pieters-Voeren. Daarnaast werd hij als voorzitter van de Voerenactiegroep medewerker van Flor Grammens' taalgrensactie. Tot 1940 leidde Veltmans de Davidsfondsafdeling in Aubel, later overgebracht naar Sint-Martens-Voeren. In 1928 ontwierp hij op het Davidsfondscongres in Leuven een Vlaams actieplan voor de Voerstreek. Belangrijke doelstellingen waren een sterkere oriëntering van de streek op Limburg en Vlaanderen en het stimuleren van een betere bekendheid.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verdedigde Veltmans, net zoals in 1914-1918, herhaaldelijk zijn parochianen en hun bezittingen tegen de Duitse bezetter. Meer dan eens werd hij door Duitsers met de dood bedreigd. In de nacht van 7 op 8 september, werd zijn pastorie, met verscheidene andere huizen van het dorp, door dronken Duitsers afgebrand. Zijn anti-Duitse gezindheid was bekend en na de bevrijding werd hem van hogerhand niets ten laste gelegd.

Toen Veltmans in 1948 als pastoor met pensioen ging, werd hij opnieuw voorzitter van het Davidsfonds, nu van de nieuw opgerichte gewestbond Overmaas. In 1950 nam hij het initiatief tot een gemeenschappelijk protest van de geestelijken uit de Voerstreek bij de pastoor-deken van Wezet, die hun katholieke sociale verenigingen onder het toezicht van Luik wilde brengen. Hij verzette zich ook tegen "de valsche klok" van de talentelling van 1947: "het is toch klaar bewezen dat de dorpen der Voerstreek volgens de onvervalste taal-telling 1930 eentalig Nederlands waren en dat deze dorpen sedert dien niet veranderd zijn." Een ander feit dat hem verontrustte was het schoollopen van Vlaamse leerlingen uit de Voerstreek naar Waalse middelbare scholen. Een evolutie die volgens hem in de hand werd gewerkt door het niet tijdig herstellen van de verbindingsbruggen van Wezet over de Maas naar Limburg.

Op 7 oktober 1954, vlak voor zijn overlijden, stelde Veltmans een bedrag ter beschikking van het hoofdbestuur van het Davidsfonds voor de stichting van een Pastoor Veltmansprijs voor de beste Nederlandse opstellen van jongens en meisjes uit de scholen van de Voerdorpen. Deze prijs werd jaarlijks uitgereikt tot in 1962.

Bij de strijd om de Voerstreek in 1962 werd zijn grafzerk tweemaal besmeurd en de tekst "Hij streed voor behoud van taal en volksaard" onleesbaar gemaakt. In januari 1984 werden het kruis en de piëta met hamers vernield. Zelf wilde hij echter van "dat lieve Overmaas" een "bindteken" maken van drie culturen en drie talen.

WERKEN: Artikelen in *De Taalgrenswacht* (1932-1937); – Voor-
dracht *Taaltoestanden in het Luikse* op het Congres van het Da-
vidsfonds in 1928.

LITERATUUR: J. van Veldeke (= J. Franssens), *Pastoor Veltmans Gedenkboek*, 1957; – F. Meertens, *Veltmans de flamingant van Voeren*, 1986; – G. van Voeren (= J. Gouverneur), *Tweemaal geweld. Leven en Werk van de Voerense Pastoor Veltmans*, 1986; – id., *Leven rond Veltmans*, 1987; – id., *Veltmans en Overmaas*, 1989.

FRANS CLAES